

Činnost dětských divadelních kroužků

manuál pro dramatickou výchovu

napsala: Anna Ševečková

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Obsah

Několik slov úvodem	2
1. Pozornost, paměť, představivost	3
2. Rytmus	9
3. Jevištní řeč	13
4. Fantazie a tvořivost	21
5. Hry a etudy	25
6. Další aktivity podrobněji	35
7. Ukázková lekce	65
8. Cvičné texty semináře Jany Vobrubové, říkadla, básně a písně pro děti	69

Několik slov úvodem

K dramatické výchově dětí neodmyslitelně patří kultura řeči, rozšiřování slovní zásoby, rozvíjení schopnosti plynule vyjadřovat vlastní myšlenky a city. Je důležité rozvíjet dětskou fantazii, která je hybnou silou pro tvořivou práci. Vypěstovat v dětech smysl pro poctivost, zodpovědnost a vytrvalost. Naučit je získat sebedůvěru, aby dokázaly rozdávat – nejen brát!

1. část

Pozornost, paměť, představivost

Pozornost, paměť, představivost

..... zraková

..... sluchová

..... hmatová

..... čichová

..... pohybová

..... slovesná

1) Zraková pozornost, paměť a představivost

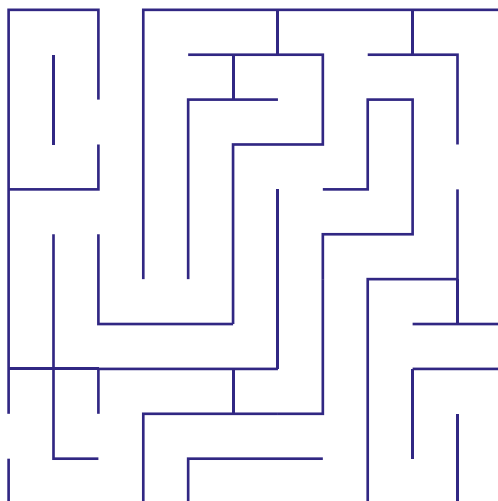

Najdi hry s obrázky z dětských časopisů:

- co na obrázek nepatří,
- dvě stejné postavy,
- rozdíl mezi dvěma obrázky,
- cestu z bludiště,
- ukrytý obrázek ve změti čar,
- seřad' dvojice patřící k sobě,
- seřad' obrázky patřící k pohádce nebo příběhu.

Najdi další předměty nebo děti:

- tři určité věci v místnosti (určí a uschová vedoucí),
- vraha v kruhu (hra na vraha),
- kdo si přisedl,
- kdo se zašklebil (v kruhu),
- kdo změnil oblečení (více dětí),
- kdo nás řídí v pohybu (hra na kapitána),
- jaké obrazy vidí na chodbě,
- co mělo na sobě dítě, které právě odešlo.

2) *Sluchová pozornost, paměť a představivost*

Známé dětské hry:

- Všechno lítá, co má peří...
- Polévka se vaří, maso na talíři, sní ho Maďar, ...
- Tichá pošta...
- Jedna, dvě, bum, čtyři, pět, bum, ...
- Jede, jede vlak, zastavil v Praze, v Praze ne, zastavil v Brně...
- Když jsem jel do Ameriky, vzal jsem si...
- Ze čtení krátkého textu si zapamatuj přídavná jména...
- Dvě děti čtou každý jiný text, první přeruší čtení a pokračuje druhé...
- Kdo řekl mňau, kdo zaštěkal, zabručel?
- Poznej, jaký předmět upadl na zem.
- Zopakuj sérii zvuků.

3) *Hmatová pozornost, paměť a představivost*

Vidíme rukama:

- Poznej po hmatu kamaráda.
- Poznej, které předměty kolovaly v kruhu (za zády).
- Kolik materiálů poznáš: papír, sklo, kov, kámen, dřevo, kůži, gumu, ...
- Rozliš hmatem – samet, manšestr, záclonovinu, plátno, hedvábí, ...
– jablíčko, hrušku, citron, mandarinku, pomeranč, ...
- Rozděl v určité době na 3 hromádky čtverce, trojúhelníky a obdélníky.
- Rozděl na dvě hromádky fazole a hrách.
- Rozděl předměty podle velikosti v řadě.

4) Čichová pozornost, paměť a představivost

Určujeme vůni:

- kávy, čaje, cibule, kmínu, hřebíčku, vanilky, majoránky, ...

5) Pohybová pozornost, paměť a představivost

Akce:

- Zopakuj přesně pohybovou akci druhého dítěte – mytí, čištění zubů, bot, praní prádla, malování, oblékání kabátu, kalhot...
- Dvě děti předvádí odraz v zrcadle.
- Všechny děti předvádí pohyby strojů, přidávají další pohyby jako stroj.

6) Slovesná pozornost, paměť a představivost

Napiš nebo řekni:

- slova v rámci hry město, řeka, hora, jméno, stát, ...
- co nejvíce jednoslabičných slov;
- co nejvíce slov s počátečním písmenem P, M, O, N, S;
- slova v rámci hry slovní fotbal – řeka, kapusta; Karel, elektrika; ...
- předměty, které patří do třídy, tělocvičny;
- řadu slov v přesném rytmu (dvojslabičné, tříslabičné, čtyřslabičné, pětislabičné) doplňujeme potleskem;
- slova stejného významu (moudrý, chytrý);
- slova opačného významu (zlo, dobro);
- kratičké verše – „Petr koupil modrý svetr...“

2. část

Rytmus

1) Cvičení v kruhu

- Společné opakování přesného rytmu úderů (tleskám). Každý žák udá rytmus, ostatní opakují – tleskají (bubínek).
- Střídáme tleskání s jinými údery (zem, kolena, ramena, tlesk) na 8 dob.
- K tleskání přidáme pohyb těla, poté se pokusíme o melodii.

2) Rytmus slov a vět

Výborné pro první schůzky a seznamování.

- „*Jak se jmenuješ?*“ – „*František*“ (doplníme potleskem).
„*Co je to?*“ – „*Lavice.*“
- „*Já, Honza, který rád čte, volám Alenku, která ráda zpívá.*“
„*Já, Eva v červené čepici, volám Petra ve žlutém tričku.*“

3) Vlastní rytmus

Jednotlivě i ve skupinách.

VLAK – v řadě – pomalu, rychleji, nejrychleji:

„*Už to vezu, spěšně, spěšně, vozím třešně,
to to fíčí, to to ...*“

TOVÁRNA – tři skupiny – každá má svůj vlastní rytmus.

První skupina: „*Buch, buch, buchadlo.*“

Druhá skupina: „*Bumtarata bum, bum, bum.*“

Třetí skupina: „*Rachoty, rachoty.*“

PONOCNÝ – 2 skupiny

První skupina: „Dále od hradu dálééé.“

Druhá skupina: „Dále od hradu dálééé.“

První skupina: „Ať se nestane neštěstí nenadálééé.“

Druhá skupina: „Ať se nestane neštěstí nenadálééé.“

První skupina drží „ééé“ a druhá skupina začíná (kánon).

Další možnosti:

- Zvuky psacího stroje – šustění papíru.
- Zvuk kamínků, písku – plácání do vody, šplíchání, bublání.
- Využití láhví od mléka – klepat, cinkat, houkat na hrdla, naplnit pískem do určité výšky atd.

Můžeme přidat pohybové kompozice a sestavy !!!

3. část

Jevišt ní řeč

1) Dechová cvičení

Nádech = 2 doby, výdech = 4 doby.

Hospodaření s dechem a logické pauzy v řeči.

Dejte pozor na:

- hlučné nadechování, ostrý nádech, zaškrcení hlasu, prudké a hlasité vypouštění dechu !!!

2) Dechová cvičení s říkadly

Úsporně hospodařit s dechem i při tělesné činnosti!

Kratičké říkanky a básničky – vhodná a logická pauza:

- „Paci, paci pacičky ...; Utíkej Káčo, utíkej (honička) ...; U potoka roste kvítí ...; Zlatá brána otevřená (hra) ...; Ententyky, dva špalíky ...; Jedna, dvě, tři, čtyři, pět, cos to, Janku, cos to sněd?“
- „Voře, voře Jan, přiletělo k němu 9 vran! První praví – dobře voře, druhá praví – nedobře voře,“ cvičíme dech a přidáváme až k deváté vráně.
- „Kutálí se ze dvora tááákle velká brambora (ukážeme).“
„Neviděla (ruce na oči), neslyšela (ruce na uši),
padla na ni závora (předpažíme obě ruce).
Kam koukáš, ty bramboro!?
Na tebe, ty závoro! Kdyby tudy přijel vlak,
byl by z tebe bramborák (ruce k sobě – tlesk).“

Delší říkanky, básně i kratší text:

- Použijeme cvičné texty ze semináře Jany Vobrubové (viz str. 69).
- Respektujeme rytmus říkadla, a ne jeho interpunkci, ta platí pro psaný text, a ne pro mluvený.

3) *Rezonance a síla hlasu*

„Desatero šlo, chytilo se devatera, devatero osmera,
osmero sedmera, sedmero šesterá, šesteró patera, pateró čtvera,
čtvero trojima, trojimo dvojima, dvojimo jednera, jedneró babky,
babka řípky, trhaly, trhaly, řípka se přetrhala, babka se převrhla
a všichni se svalili na jednu hromadu,“ začínáme od kterékoli číslovky
a logicky gradujeme sílu hlasu až do konce.

„Má máma má málo máku.“

„Mezi domama má má máma malou zahrádku.“

„Má má máma mimino? Nemá, není mámino. Je mé a je Emino.“

„Je to minimimino. Jmenuje se Malenka, je to naše panenka.“

„Ta teta to tam mete. Nemete to tam ta teta. Mete to tam táta.“

Hlaholení zvonů: „Bimmm, bammm,“ pohyb rukou v předklonu.

Zvuky budíku, zvonku u dveří.

Volání za odjíždějícím vlakem: „Milóóó! Milenóóó.“

4) *Tichá mluva*

- Uspáváme panenku: „Spinkej dítě, kolíbu tě, abys spalo, neplakalo.“
„Halí, belí koně v zelí a hřibátko v petrželi,“ můžeme použít kulichy,
látky, šátečky.
- Uklidňujeme dítě v kočárku: „Tíše, tíše, myška spí, kdo je vzbudí, ten ji
sní. Neplač, neplač, koupíme ti trakač.“
- Uklidňujeme zvířátko: „Pojď sem, no pojď, neboj se!“
- Sdělujeme důvěrnou zprávu: „Představ si, že jsem našel poklad...“

Verše říkáme tiše tak, aby jim bylo rozumět!

Na pasece (A. Šafránková)

*Zaposlouchaná do ticha paseka ani nedýchá.
Lístek se pohne na sněti, jenom když motýl přiletí.*

Víš (Vlasta Liebichová)

*Víš, jak zvoní modrý zvonek na louce?
Tak tiše, tichounce, že jej neslyšíš.
Víš, jak tiše pípne narozený pták? Právě tak.*

Ukolébavka (Alexandr Blok, úryvek)

*Zamyky, zamyky očička, spánek sedá na víčka.
Ráno polechtá tě slunce, co visí na zlaté strunce.*

5) *Hlasitá mluva*

Mluvíme hlasitě, ale nekřičíme!

- Volání radostné, vylekané: „*Mámo! Maminko!*“
- Volání na děti na táboře: „*Pavlo, Petře, Jano, na oběd!*“
- Pokřiky prodavačů: „*Večerní Praha! Hospodářské noviny!*“
- Volání z pohádek: „*Ve jménu krále! Všem hlavy dolů!*
Dále od hradu, dále!“
- Rázný pochod: „*Ať je cesta plná bláta, raz, dva, jdeme – bumtarata!*“
- Zaklínání věcí (klobouku, krabice, židle).
- Volání přes řeku, v silném větru, přes křižovatku.
- Volání při práci: „*Héééj rup,*“ při zvedání nebo překládání.
- Fandění kamarádovi: „*Tondo, do toho (vydrž, vydrž).*“

Můra (Věra Janatová)

Když se tmí, zeptá se můra: „Už se smí? Ano – tak hurááá!“

6) Artikulace, kvalita, vokály a jejich čistota

Pozor – místo „okolo“ se ozve z jeviště „akala“, místo „potácelo“ se ozve „patácala“, místo „dávala“ se ozve „dávale.“

Bedla (M. Florian)

*Stojí, stojí bedla, ráda by si sedla.
A vzala si pletení, noha jí už dřevění.*

Říkáanky:

*„Okolo stolečku, okolo stolu, kočka a kocourek honí se spolu.
Ona ho volala, že na něj počká, potom mu utekla, falešná kočka.“*

*„Mít jich méně, máme víc, pravil o svých dluzích strýc.
Máme-li jich víc, tak nemáme nic.“*

Na konci slova vyslovujeme krátké samohlásky krátce a dlouhé raději delší – řeč je pak mnohem čistší, melodická.

Dlouhé vokály:

Mouchy (Jiří Žáček)

*Povídala moucha mouše: „Nejsladší krev má pan Bouše,
ten má krev jak cukrkandl, do toho se krásně kouše.“*

Bázlivé house (Petr Hájek)

*House v strouze kousek pouze od husy se vzdálilo.
Hned ji z nouze volá dlouze, pláče, že se ztratilo.*

Zahrádka je plná motýlů (Milena Lukešová)

*Usednou, vstanou, usednou, vstanou.
Motýli hrají si na sedanou.
Bolí to kytičku? Néééé!
Má jenom hlavičku rozhoupanou.*

Cviky na Ř:

*„U moře je všechno mořské. Mořský písek, vítr, voda, loďky,
mušle, mořské ryby. Všecko mořské se mi líbí.“*

Sykavky:

*„Sova sedí sama v lese, ve dne spí a nepohne se.
V noci houká –Vstávej, sýčku!
Potom spolu při měsíčku slídí po lese.“*

Výslovnost na konci slov:

*„Pramínek běžel potokem a hnal se dál a dál.
Až na rybníce hlubokém se natáhl a spal.
Pak pokračoval ve své hře a řekou plul a plul,
A z řeky skočil do moře a v moři utonul.“*

Batole (Ondřej Suchý)

*Povalil ho pudlák, ukradl mu dudlák.
Čepičku v blátě mu ušmudlal.
Sám pak dudlíka dodudlal.*

Přízvuk na předložce:

*„Dva kořeny se pod jedlí ke klepům z lesa sesedly.
Co do vrcholků vítr vnes, zde dole přijde na přetřes...“*

7) *Sdělnost řeči*

Příkaz „Rozsviť!“ pokaždé s jiným významem.

Prosté požádání:	„Maminko, <u>já</u> ti musím něco říct.“
Úpěnlivá prosba:	„Maminko, já ti <u>musím</u> něco říct.“
Jako přemlouvání:	„ <u>Ty</u> jsi dobrý“ (ne já, ale ty).
Náhlý popud:	„Ty <u>jsi</u> dobrý“ (a ne že ne).
	„Ty jsi <u>dobry</u> “ (a ne špatný).
	„Sněhurko, my ti musíme něco povědět.“

8) *Jazykolamy pro nejmladší děti*

„Já rád játra, ty rád játra, Jára pátrá, kdo rád játra?“

„Sklo prasklo, prasklo sklo.“

„Prut plul po proudu.“

„Pan kaplan v kapli plakal.“

„Vlky plky, vlky plky.“

„Před potokem pět kopek konopí.“

„Zhltl hrst zrn.“

„Naše okenice je ze všech okenic ta nejokenicovatější.“

4. část

Fantazie a tvořivost

1) *Hry s domýšlením*

- Poznej, co ti namaluje kamarád hůlkou na stěnu.
- Řekni, co ti připomíná mrak na obloze, skvrna na zdi, kaňka na papíře, struktura kůry stromů, ...

2) *Hry s kresbami*

- Dokresli náhodně vytvořené skvrny.
- Nakresli jakýkoli obrázek, dej mu jméno a řekni, co dělá.
- Nakresli co nejvíce obrázků z daných tvarů – \circ | - | | | \circ \triangle \square - - - .
- Nakresli obrázek jedním tahem (domek, hvězda).
- Utvoř obrázek pomocí švihadla a popiš ho (obrazárna).
- Nakresli Kutulula a kam se zakoulel apod.

3) *Hry s materiálem*

- Různé stavebnice (děti donesou).
- Stavba hradu z různých krabic a krabiček (pexeso).
- Sestavení rozstříhaných pohlednic, obrázků, ...
- Použijeme knoflíky, korály, špejle, zápalky, ...

4) *Fabulační hry*

Vyprávíme nebo píšeme s překážkami.

Zadáme 3 slova:

- „pavouk, vodopád, čepice“ – každý sám;
- „liška, letadlo, slunce“ – můžeme i kolektivně.

Nesmyslná spojení slov:

- „vousatý – kluk“
- „létající – lžička“
- „babička – závodnice“
- „kulaté – pravítko“

5) *Minipohádky*

„Jak přišla duhová kulička ke své duze...“

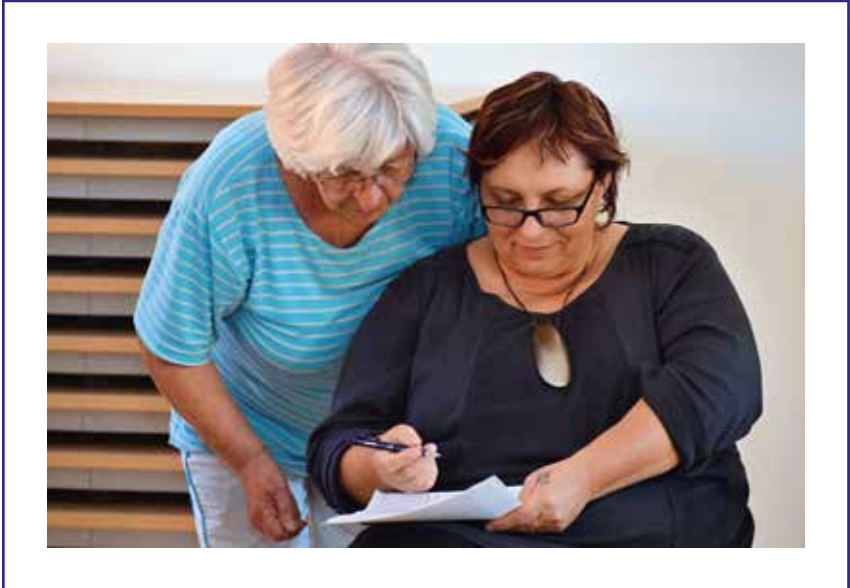
„O deštníku, který se bál vody...“

„Jedno Ať mělo dvě děti...“

„Strom je pták...“

„Pastelky se pohádaly, která je nejdůležitější...“

„Kaňka na bílém sněhu...“

5. část

Hry a etudy

1) Uvolnění v klidu a v pohybu

Sněhuláci – stojí vzpřímeně, cítí mráz, pak svítí slunce, začínají tát, pomalu jim klesá hlava, ramena, trup, kolena. Nakonec je z nich kaluž.

Nafukovací figurky – obrácený postup! Ležte volně a pak vás někdo začne nafukovat, pak vyskočíte, nafukování už není příjemné, tvrdnete a pohyb ustává. Najdete ventilek a napětí povolí, jste normální.

Sněhové vločky – veliký mrak, kontakty očima, konečky prstů, zhoustnutí mraku, sevřený útvar. Uvolnění – opouštějí útvar s pocitem volnosti, radosti z pohybu. Ruce v upažení a volný pohyb po prostoru.

Kámen – necítí, nevidí, neslyší (oči zavřené). Následuje aktivace smyslů, kdy pomalu ožíváte, objevujete svět, poznáváte tvary, barvy i sebe navzájem. Nakonec se vracíte opět do pozice kamene.

2) Reakce na prostředí

Volný pohyb v prostoru, následují pokyny, určujeme změny:

- Pohyb v beztížném stavu – všechno táhne k zemi, ze všech stran.
- Pohyb v plastelíně – cítíme odpor a utvoříme figurky.

3) Hodnocení prostředí

Prohlížíme vše kolem sebe:

- Působí na nás – mile, sympaticky, zaujalo nás.
- Nelíbí se nám – chybí harmonie, uspořádání.
- Najdeme místo, kde se cítíme nejlépe.

Sen – nemůžeme se pohybovat, zmenšujeme se, letíme, padáme, je nám zima, teplo, jsme ve velké kouli a valíme se prostorem...

4) *Řešení situací*

Náměty:

Rozbiješ mamčin nejmilejší hrneček. – Jak se zachováš?

Jdeš koupit dárek, vybereš jej a zjistíš, že ti chybí peníze. – Co uděláš?

Dostal jsi špatnou známku. – Co uděláš? Jak to řekneš?

Omylem jsi plácl někoho po rameni. – Co uděláš?

Omylem jsi někomu vynadal. – Co uděláš?

Omylem tě zamkli. – Jak to vyřešíš?

Máš na starosti sourozence, který se ti ztratil. – Co uděláš?

Etudy k pohádkám:

- O slepičce a kohoutkovi – prosba.
- O Smolíčkovi – prosba a strach.
- O kůzlátkách atd.

Náměty pro dvojice:

Jdete k babičce na návštěvu a ujede vám autobus! – Co uděláte?

Zapomněli jste koupit dárek. – Kdo za to může?

Panence při společném hraní ulomíš ruku. – Jak to vyřešíte?

Učíte se, přijde kamarád, láká vás ven. – Co uděláte?

Náměty pro skupiny:

Půjčíte si fotbalový míč a zničíte jej. – Jak to vyřešíte? Kdo to oznámí? Hádky. Nápady.

Po fotbalovém zápase nastane hádka kvůli výsledku. – Co uděláte?

Při míčové hře na ulici rozbijete okno. – Co teď?

Ve frontě na vstupenky jeden předbíhá. – Co uděláte?

5) *Vztahy*

Dojde ke srážce dvou dětí na chodbě, ve třídě nebo na koupališti. –

– Jaká srážka? Slovní? Fyzická? Proč k ní došlo? Vyřešte!

Ve třídě je nový žák. – Jak se bude chovat kolektiv ostatních žáků?

Na úzké lávce se nečekaně setkají dva přátelé, nepřátelé nebo

lhostejní lidé. – Kdo a jak má projít? Vyřešte!

Jste u táboráku, na návštěvě, v kabinetě nebo v metru. – K čemu by mohlo dojít?

Dojde k nedorozumění ve dvojici nebo celé skupině. – Vyřešte!

Nastane situace, že pospícháš do divadla a nemůžeš najít

vstupenku. Spěcháš, jsi nervózní a rozlobený. – Vyřešte!

Jdeš do sklepa, světlo nesvíí. Jsi opatrný a máš strach. – Vyřešte!

Otevřete dveře. Jaké je překvapení? Milé nebo nemilé? – Vyřešte!

Odneseš smetí do popelnice a něco uvidíš. – Leknutí nebo apatie?

Příběhy u telefonní budky – smutné – veselé.

Groteska v krámě – neschopný prodavač, zákazník, smolař, cizinec, nezvyklý nákup.

Příběhy:

- Rozmluva pána se psem – něžná, necitelná.
- Hledání ulice v cizím městě – postup řešení.
- Vyprávění příběhu – vesele, opatrně, pohrdavě, pesimisticky.
- Ve správkárně lidí – nápady dětí, fantazie.

6) *Zvukové hry a pohyb*

Pěkný den – ptáčky zpívají – mraky se stahují – zahřmí – bubnují

kapky deště – zvuk silí – prudký vítr – práskání a rachot hromu –

– bubláni tekoucí vody – znovu pěkně a zpívá kos.

7) Zvukový doprovod a zvukové etudy

Doprovod k veršům prostřednictvím improvizace:

Jede forman (O. Sirovátka)

*Jede forman z kopce, veze na trh hrnce,
koně se mu splašili, on za nimi v košili,
že mu hrnce rozbili.*

Doprovod veršů přehnaně groteskními zvuky v rytmu veršů:

- zrychlující se klapání kopyt, frkání koní, práskání bičem, volání vozky, zvuk padajících hrců, drncání vozu, ...

Využití zvukomalby k imitaci přírodních zvuků:

- Ptáčci – „Leť líp, Leť líp – Kdy, kudy – líp, líp – Co je – Co je ti ti ti... Tím líp, tím líp – Čím víc, tím líp – Čím, čím – proč, proč...“
- V dálce zahřmí a ptáčci se polekají – „Slyšíš, slyšíš? – Co je, co je, co je ti ti ti? Bojí, bojí. – Pryč, pryč, pryč...“
- Přiletí vítr – „Fííí – bojííí sse – hvízdám, hvízdám – fučíím, fučííím – fííí...“
- Kapky deště – „Ťap, ťap, ťapity, ťa, ťapity, ťap, ťapity,“ dlaně.
- Hrom se ozývá blízko: “Prááásk! Křáááp! Brmm bídím...“

Zvukové doprovody k lidovým písním např.:

*„Jede Kudrna okolo Brna, veze kolomaz do Kojetína.
Ej, ty Kudrno, namaž si kolo, ať ti nevrže přes celé Brno!“*

8) Hry a etudy s předměty nebo-li rekvizitami

Rekvizita zástupná, imaginární a skutečná.

Zástupná:

- Polštářek – vyberu si ten, který se mi líbí. Pomazlím se s ním. Zkusíme je-li měkký, tvrdý, jak se na něm sedí. Čím může být? Lodičkou, autem, letadlem? Kam nás zaveze? ...
Spojíme polštářky = vlak = rozjíždí se, brzdí, ...
Dále může být létajícím kobercem, pohádkovou věží, ...
Vystavíme ulici plnou domů. Kdo v nich bydlí? ...
- Klacík – taktovka, brčko, píšťalka, ukazovátka, křída, ...
- Klobouk – talíř, zmrzlina, paleta, hnízdo, pánev, hrnec, ...
- Sítko – zrcátko, lízátko, chrastítka, květinka, ...

Imaginární rekvizita (nic)

- Přenášení předmětů – velikost, tvar, křehkost, tekutina, pohyblivost předmětu, horkost, chlad, ...
- Podávání předmětů – balík, balónek, peříčko, železo, hody míčem v kruhu, ...
- Mačkání předmětů – hedvábný papír, balicí, sněhová koule, mycí houba (mačkáme vodu), citron, ...
- Vykonávání práce – praní, žehlení, luxování, mytí oken, zalévání, přišívání, čištění zubů, mazání chleba, ...

Skutečná rekvizita

- a) Pohyb v prostoru rukama s předměty – nálada – rytmus.
Hry s šátkem – volný prostor, šátek v rukou, pohyb – lákání, prosba, stud – zvědavost, nedůvěra, příchyllost, agrese –
– lenost, čilost, zbabělost, ...
Každý použije šátek jako oděv – tanečnice, kuchař, lupič, číšník, uklízečka, toreador, pirát, ...

b) Oživení předmětu:

- List papíru – zlobí se, nudí se, je nemocný (vyjádříme pohybem, zvuky).
- Kulatý míč pružně poskakující – oživíme.
- Měkká teplá šála s třásněmi – oživíme.
- Lehounký hedvábný šátek – oživíme.
- Kulatá plechovka plná hřebíků – oživíme.
- Kartáč s tvrdými chlupy – oživíme.
- Klobouky a čepice různých tvarů – oživíme.

Ukázka – pohybová etuda
s hedvábnými šátky k básni:

Dva větry (J. Tuwim)

*Jeden vítr – v poli vál,
jeden vítr – pudivítr!
Kotrmelec, na zem pad,
skočil, zavál, zaplachtil.
Převrátil se a pak spad
na šumící snivý sad,
kde tichounce a lehounce
listí laskal pozapraskal jeho brat...
Druhý vítr v sadě hrál.
Potichounku, polehounku
listí laskal, pozapraskal,
umdlíval...*

c) Hra ruky – obrazotvornost

Znázorni rukou:

- vlnku v potoce, na rybníku, velkou mořskou vlnu,
- vlnu v lehkém větříku, v bouři, ...
- padající list v bezvětrí, ve větru, vichřici, ...
- padající sněhovou vločku,
- plamen v klidu, ve větru, dohasínající, ...
- rozkvétání a uvadnutí květiny (urči jakou).

Zahraj rukama:

- býčí zápsy, stroj, krátkou pohádku,
- ilustraci písničky Když jsem já sloužil...

d) Hra s tělem a rukama – obrazotvornost

- Jaký druh papíru předvádíš vlastním tělem (ve vtipné zkratce a nadsázce)? Balicí papír, kopírák, notový papír, piják, karton, ...
- Jaký typ dveří otvíráš vlastním tělem – obyčejné, lítačky, otáčecí, zasouvací, dvoukřídlové (doplnění zvuku) se závěsem, čerstvě natřené, nedobytné, kouzelné, ...

e) Provoz fantastického stroje (kolektiv dětí)

Vytvoříme z těl fantastický stroj. Jeho vynálezce předvádí na výstavě stroje, jak se stroj jmenuje, k čemu slouží, co je k výrobě zapotřebí, jak vznikl, jaký materiál byl použit atd.

Děti dělají určité práce a pohyby doplněné zvukem:

- stroj perfektně funguje, souhra kolektivu,
- stroj se zblázní – komolí výrobní fáze, přestává fungovat,
- stroj pak začne zvětšovat svou hmotu, utlačuje a ohrožuje návštěvníky – jak skončí?
- stroj šprýmař – zažertuje se svým vynálezcem, znemožní ho svými nápady (doplníme zvukem),
- stroj robot – rozpadne se na samostatné jedince a odchází (každý jinam – vlastní zvuky).

6. část

Další aktivity podrobněji

1) Chůze

Má být lehká, vznosná, plynulá, rytmická a pružná.

- Chůze ve stoje

Pérujeme v kolenou => nohy pevné u země;
odraz od paty na vysoké pološpičky;
akcent – ostré přenesení váhy na nohu => vrátit;
pérování výskoky (dvojposkočný krok);
výpad hrudníkem => vpřed, vlevo, vpravo.

- Typy chůze

Přes polochodidla (1/5 chodidla), přes špičku paty, po špičkách, patách; po hranách – vnitřních, vnějších; v podřepu, dřepu (ze stoje do dřepu a obráceně); s podupem, se zanožováním, s výpadem.

- Chůze ovlivněná pocity

Vítání, loučení, smutná zpráva, radostná, bolest, trápení... (také ve dvojicích s podáním ruky).

- Motivační cvičení na chůzi

Jdeme na jablka do cizí zahrady – přes plot.
Jdeme přes kaluže po špičkách.
Trháme květiny na louce.
Přecházíme potok přes kameny.
Přecházíme louku, kde je vysoká a mokrá tráva.
Přecházíme lešení u domu – jdeme v podřepu.
Podlézáme zábradlí. Jdeme po stanovišti, kde jsou překážky.
Čekáme na autobus a je nám zima.

- Útvary při chůzi

Nejlépe se zpěvem!
Kruh i více kruhů, řada, zástup, diagonála.
Chůze v prostoru ve skupince – volné pobíhání – ŠTRONZO nebo jako letadlo – ŠTRONZO.

Ve dvojicích, trojicích se změnami. – Rychle, pomalu.
Navázání kontaktu očima. – Přiblížení.
Chci navázat kontakt, nikdo se mnou nekamarádí, všichni se mi vyhýbají. – Jaký máš pocit?
Polovina dětí je strom, druhá polovina ptáci. – Odlétají, usedají, přilétají.

- Rytmus chůze

Bubínek udává rytmus, přidáme zvuky, různé skřeky – uvolníme mluvidla – máme radost.

Uvolnění také vleže od špiček nohou do rukou a opačně –
„mrtvolka“ = je ti dobře, zle, jsi v nebezpečí, schoulíš se do klubička, jsi v beznaději, ani nedýcháš, pláčeš.

- Hry a říkanky

Černá kočka Mína (pokus o dramatizaci).

V Americe při muzice (uvolnění – napětí).

Skákala bába, reksum kandr přes rybník (cvičení „r“).

Žába leze do bezu – žabí chůze (chytání ve dřepu).

Ťapi, ťapi, ťapi, na tlapkách mám drápy (dramatizace).

Vlak – nákladní (pomalu): „Už to vezu!“

osobní (rychleji): „Spěšně, spěšně, vozím třešně!“

rychlík (nejrychleji): „To si fičím, to si fičím!“

Trpaslíček maličký, rozžal v trávě lampičky (sledování).

2) *Správné držení těla a dýchání*

- Správné položení těla – na podlahu – protahování na zádech, na břišku, na bocích – pracuje horní část těla, pak dolní – napětí střídá uvolnění.
- Správné držení těla při chůzi – volný pohyb v prostoru – prostor musíme cítit – jsme v balonu, v bahně, na hřišti, na louce, v divadle, na zápase, ...
- Sedy – rovný, zkřížmo, roznožmo – (použijeme židli) – protáhnout pánev – napětí střídá uvolnění. Protahujeme tělo nahoru a dolů. Vytahujeme až k bradě. Držíme se rukama opěradla a protahujeme se na zádech – nohy až k opěradlu. Čelem k opěradlu, roznožujeme – napínáme – povolujeme. Seskoky a výskoky.
 - Ježek – šlapky k sobě, kolena od sebe a koulíme se.
 - Medvěd – dřep, leh na záda, opět dřep.
 - Vlna – židle v kruhu, dítě uprostřed dává rozkazy, kdy vlevo = levá vlna, vpravo = pravá vlna:
 - a) sedící děti se pohybují – ruce ve vzpažení,
 - b) sedící děti si poposednou,
 - c) kdo udělá chybu – velí.
- Sedy ve dvojicích – turecký sed, ruce na ramena spolusedícího, odsedáme, pérujeme roznožmo, předklony čelem k sobě, držíme se za ruce, dřep zády k sobě, postavit se bez pomoci rukou, pravý a levý bok k sobě, rukama uděláme okénko do světa, klik, ramena k sobě, pérování v ramenu, zády k sobě roznožmo, upažit, úklony. Kruh, zvedneme pravé nohy, vzájemně uchopíme a poskakujeme na levých, poté obráceně. Dřep proti sobě – otáčíme se, poskakujeme a tleskáme do dlaní na text:
 - „Moje teta, tvoje teta byly obě tetky, hádaly se, popraly se, byly samé pletky.“*
 - Další text: *„Vyskočil vyskočil, Vyskočilku přeskočil. Vyskočilka vyskočila, Vyskočila přeskočila.“*

- Motivace – převrácené židle => dalekohled, kulomet, formule, televize, dům, vidím okno, ...
Z židlí tvoříme hrady, bludiště, fontány, továrny – ozvučíme (můžeme sestavit cokoli). Plně zapojíme dětskou fantazii!

3) Hlasová a dechová cvičení

Výdech má být dvakrát delší než nádech (počítáme nádech dvě doby, výdech šest dob).

- Cvičení dechu – co verš, to ucelený smysl.
„Jeden kocour, dva kocouři a ten třetí oči mhouří (první nádech)
a ten čtvrtý hledá skrýš, kdo se bojí, bude myš (druhý nádech).“
Pak celou říkanku na jeden nádech a stupňujeme (dvakrát celou, třikrát, čtyřikrát, ...)
„Voře, voře Jan, přiletělo k němu devět vran. První praví dobře voře...“
„Desatero šlo, chytilo se devatera, devatero osmera, osmero...“
„Mušlička, myšička (kruh – jedno dítě běhá okolo a snaží se jedním dechem udělat co nejvíce koleček – nepřepínat hlasivky).“
- Síla hlasu – hluboký nádech, jemný výdech – tiše i hlasitě.
„Skákala bába reksum kandr přes rybník.
Skákal za ní reksum kandr, cinka břinka kominík.
Bába se ho reksum kandr, cinka břinka ulekla a skočila
reksum kandr, cinka břinka do pekla (stupňujeme hlasitost).“
Zadržení dechu – prohlížíme se v zrcadle – pyšná chůze...
Dýchání pod sprchou – hluboké nádechy a výdechy (teplá a studená).

- Hlasová rezonance
Tur domácí – hlasy.
Pokřik indiánů – ...
Zvony i s kýváním těla i rukama: „*Bim, bam, bom, bem...*“
Zvony malé i velké – znějí vesele nebo smutně.
Zvonek u dveří: „*Crrrr!*“, u budíku: „*Drrrr!*“
Čertí mluva: „*Bllll!*“ – rozhovor čertů (uvolnění čelistí).
Ozvučení předmětů, strojů – vysavač i s pohybem,
sbíječka, vrtačka – hlubší i tenčí zvuky, pomalý i rychlý pohyb –
– změna rytmu.
Dlouze a pomalu: „*Z práce do práce.*“
Hodně dlouze: „*Dlabu ve žlabu, vydlabu pás.*“
Hodně krátce: „*Dali hadrnici jitrnici na řemenici.*“
Výslovnost „*h*“ jako „*haf*“, „*i*“ jako „*jí*“ (využití čelistí).
Hra na ozvěnu: „*Černý do koupelííí, červený z koupelííí.*“
„*Dále od hradu dále, ať se nestane neštěstí nenadálééé.*“ – kánon.
Halekání: „*Děvčata, děvčata, vyžeňte telata a vy staré báby
vyžeňte zas krávy na trávu zelenou, na rosu studenou...*“

4) Jevištní řeč

Slovo „*jsem*“ vyslovujeme „*sem*“!

Dechová cvičení – prstík před ústa – nádech – výdech na prstík –
– (pampeliška).

- Krátká rozpočítadla – ukazujeme v kruhu pravou rukou vpravo,
levou vlevo.
„*U potoka roste kvítí,*“ první část jako oznámení, druhá část jako
výhruška.
„*Ententyky dva špalíky,*“ změna rytmu, zesilovat, drammatizovat.
„*Enyky, benyky, kliky bé,*“ pozor, aby zbyl dech na poslední slovo
„*bum.*“

- Krátká říkadla – vycítit děj, ale respektovat rytmus.
 „Jedna, dvě, tři, čtyři, pět,“ první část škádlení, druhá část veliký povzdech.
 „Zlatá brána otevřená,“ jedním dechem a zrychlujeme.
 „Ene, bene, Emane,“ první část otázka, druhá část hádka.
 „Jedna koza rohatá měla čtyři kůzlata,“ změna zvířátek.
 „Týnom, tánom, taliáno, dobrý večer, dobré ráno,“ tiše, hlasitě, smutně, vesele, můžeme použít stisk ruky.
- Užití jazykolamů
 „Já rád játra, ty rád játra. Jára pátrá, kdo rád játra.“
 „Mezi domama má má máma malou zahrádku.“
 „Má máma má málo máku? Nemá má máma málo máku!“
 „Má má máma mimino? Nemá, není mámino...“
- Změna síly hlasu – mluvit hlasitě, ale nekřičet!
 Voláme za odjíždějícím vlakem několikrát stále hlasitěji: „Milenóóó, Mílóóó!“ Ostatní dělají zvukovou kulisu hlasitě a pak tišeji, jak se vlak vzdaluje: „Dum, dum, dum, ...“
 Volání přes řeku, při silném větru...
- Volání – povely
 „Ve jménu krále, všem hlavy dolů!“
 Při práci: „Hej rup!“
 Fandíme: „Do toho, do toho!“
- Výslovnost vokálů – „okolo“ nesmí znít jako „akala.“
 „Stojí, stojí bedla, ráda by si sedla a vzala si pletení, noha jí už dřevění.“
 „Jednou se malé ó s kloboukem válelo, koulelo paloukem.
 Najednou se to ó z palouku zakutálelo až na louku.
 A pak se malé ó v klobouce povalovalo jen po louce.“
 „Povídala moucha mouše, nejlepší krev má pan Bouše,
 ten má krev jak cukrkandl, do toho se krásně kouše!“

- Sdělnost řeči – logický důraz ve větě.

Sdělujeme myšlenky i pocity. Příklady:

„Já ti musím něco povědět. Já ti musím něco povědět.“

„Ty jsi dobrý,“ ne já, ale ty.

„Ty jsi dobrý,“ a ne že ne.

„Ty jsi dobrý,“ a ne špatný.

5) Rytmická výchova

Použijeme jednoduché hudební nástroje, dále pak hračky, chřestítka, struhadla, hrníčky, lžičky, klapačky, tyčky, kamínky, láhve atd.

- Strouháme křen do rytmu

„Prapradávné struhadlo vymyslelo říkadlo. Každý křen jej musí znát, musí z něj mít doktorát, dr a dr a dr,“ v řadě nebo ve dvojicích strouháme na zádech předchozího.

- Máchání prádla do rytmu

„Enyky, benyky, kliky, vrátka, cucají se cukrátka.

Enyky, benyky za vrátka, lízají se lízátka.

Lízi, lízi, líz, za vrátka hned zmiz.“

- Tatáž říkanka s míči

Vyhazování, chytání, bouchání o zem, výměna míčů po zemi, vzduchem, otočky, podávání míče v kruhu – podrž – podej (i se dvěma míči). Můžeme vymyslet sestavu s míči na osm dob (bez veršů).

- Užití jakéhokoliv nástroje – hry do rytmu

„Na světě siláka není jak Věna, on se vám prohrabal do kupky sena.

V létě se prohrabal, sedí tam dodnes, nemůže na vítr, on by ho

odnes. Enyky, benyky, basa fídlí, u nás bydlí myš pod židlí. Enyky, benyky, láry, fáry, stěhujeme se do almary.“

- Hra na tělo na osm dob
Koleno, koleno, rameno, rameno, čelo, čelo, tlesk, tlesk, rytmus postupně zrychlujeme.
- Hra s rukama
V kruhu – leh na břicho – předpažit – ruce propojíme – moje levá přes tvoji pravou – postupně zvedáme dlaně v rytmu rozpočítadla (na BUM dlaň schovat): „*Enyky, benyky, kliky bé, ábr, fábr, domine, elce, pelce, do pekelce, ábr, fábr, BUM!*“
- Hra na továrnu
Každá skupinka vyťukává svůj rytmus (svými těly můžeme sestavit továrnu a něco vyrábět): „*Buch, buch, buchadlo. Bumtarata, bum, bum, bum. Řízy, říz, vrty, vrt. Rachoty, rachoty.*“

6) *Paměť, pozornost a představivost*

- Pozornost
Najdi, kdo si v kruhu přesedl, kdo se usmál, co se ve třídě změnilo, kdo řídí pohyby v kruhu, co měl na sobě ten, co právě odešel, kolik obrazů je ve třídě, sestav rozstříhaný obrázek, ...
- Sluchová paměť
Násobilka tří – 1, 2, bum, 4, 5, bum ... až do 30.
„*Jede jede vlak, zastavil v Brně. V Brně nestaví, staví v Ostravě...*“
„*Když jsem jel na výlet, vzal jsem si s sebou batoh...*“
Četba – kolik slov sis zapamatoval, o jaké barvě se hovořilo...
Našel jsi v textu logickou chybu, o kolik dětí se jednalo, kolik dívek...
Najdi tikající budík, co upadlo na zem, kolik dětí prošlo za tvými zády, opakuj sérii zvuků přesně, jak šly za sebou...

- Hmat

Děti stojí (nebo sedí) v kruhu a ruce mají za zády. Do rukou dostane každý jeden předmět – popíše – ale přesný název prozradí až nakonec (poslední předmět budou bonbóny).

Poznej po hmatu kamaráda, různé předměty.

Rozliš hmatem tvar, materiál, velikost.

Zopakuj pohyby spoluhráče.

Se zavřenýma očima rozděl tvary různé velikosti, dej na hromádky hrách, boty, fazole, ...

- Slovesná paměť, zásoba slov

Hra stát, město, jméno, hora...

Napiš nejvíce slov na dané písmeno, slova jednoslabičná,

víceslabičná (čtyř, pěti, šesti) a slova, která začínají

a končí stejně (oko), slovní fotbal, pohybová řada (úklon, otočka,

dřep, ...) opakuj, pohybová řada s předmětem (otoč, vyhoď, chyt,

postav...), řada slov opačného významu (malý – velký,

světlo – tma).

Vymysli něžné nadávky při hádce (peřino pruhovaná...).

Společné úkoly - napište krátký příběh, kde všechna slova

začínají stejným písmenem P, O, M, N, ...

Improvizovaný rozhovor na dané téma (Co si myslíš o užitečnosti pravého ucha? Proč je vrána černá?).

Jak vzniklo jméno babočka admirál?

Napiš povídku o deštníku, který se bál vody.

- Hry

Na detektiva – první dítě jde za dveře, ostatní v kruhu, určíme, kdo bude vraždit mrkáním, první dítě má najít vraha.

Na dirigenta – děti zpívají, jeden kazí text. Najdi ho!

Na kapitána – děti stojí v kruhu a opakují pohyby kapitána. Najdi ho!

Na farmáře – určíme zvířátka (kůň, ovce, čuník) a každé dítě si

vybere jedno zvíře a ptáme se: „Jsi kůň? Ne! Jsi ovce? Ano!“

Pak se ovce zařadí za žáka, který uhodl ovci. Vyhrává ten, kdo má nejvíce zvířat.

7) *Rozvíjení smyslového vnímání*

- Vztah k partnerovi

Návaznost pohledem, sám ve vztahu k někomu. Kruh – jeden žák začne říkanku (básničku) a na koho se podívá, ten pokračuje a - očima hledá dalšího – text musí všichni dobře znát.

- Stávám se někým jiným

Vcítit se do postavy druhého.

Děti navodí určité pocity – jeden vyberou – strach – jeden žák předvádí – a ten, co byl za dveřmi, hádá pocit.

- Charakteristika postav

Babička – nestačí se jenom shrbit, třást, ale musíme posadit hlas níže, zpomalit pohyby, gesta, vcítit se do myšlení. Je to velmi těžké.

- Rozvíjení imaginárního prostředí

Les, zámek, divadlo, cirkus, pouť, ulice, autobus, lanovka, ... (ukončit včas, neprotahovat).

- Improvizace

Jsmo na pouti (kolotoč), na fotbale, u lékaře, před vyučováním, nedělní odpoledne doma, nastupuji do metra, obědvám na královské hostině.

Pohádka Hrnečku vař – jsme utíkající kaše z hrnečku.

- Vnímání citem

Zavřené oči – pravou rukou hledám kamaráda

a) ostych,

b) kontakt,

c) našli jsme se.

Přechod přes překážky (udělají děti). Vedu nevidomého a stisky rukou ho upozorňuji, zda jdeme vlevo, vpravo, zvedáme nohu, podlézáme (je to těžké).

- Pády

Pádám jako – předvedu pády danými předměty.

Děti se pokoušejí naznačit celým tělem:

- a) šáteček – lehce, neslyšně, pomaleji,
- b) pířko – vznáší se, krouží, něžně dopadne,
- c) míč – silný dopad, výskok, slabší dopad,
- d) kámen – silný dopad se zvukem – pevné přistání atd.

Pády užijeme ve hře Na detektiva, Na vraha, ...

8) *Rekvizity, rozvoj fantazie, tvořivost*

- Rekvizity

a) pravé (žezlo = žezlo),

b) zástupné (žezlo = vařečka, hřeben, prut, ...),

c) imaginární (žezlo = nic, vše je jen jako).

Děti donesou různé předměty z maminičky kuchyně, položí do středu kruhu a pozorují je. Jedno dítě řekne: „*Mám nápad!*“ vezme předmět a ukáže, čím by mohl být. Věc vrátí a ostatní hádají, co předvedl. Hra pokračuje. Rekvizitou může být cokoli!

Kulich (zimní pletená čepice) – je rekvizita, ke které zaujmeme citový vztah. Navlékneme ho na ruku, chováme ho. Kulich dýchá pomalu, probouzí se. Pak probouzí souseda, spolu si povídají, probouzí ostatní, mluví jeden přes druhého, smějí se nebo pláčí podle tématu rozhovoru (je to stále kulich). Děti domýšlejí, co se mu mohlo přihodit v jeho kuliším životě v šatně školy, doma, na ulici atd. Může vzniknout i milý příběh.

Kuželky – hra na telefon v kruhu. Dvě děti mají kuželky a zahájí rozhovor, nabalují se další a další, až se vystřídají všechny děti. Opět může vzniknout neuvěřitelná událost. Kuželka může být také mikrofon – hra na reportéry. Rozhovor s jedním žákem nebo s celým kolektivem.

Chrastítko = chrastítko. První dítě jej uchopí a začne vyprávět, předá dalšímu, ten pokračuje, co se mu stalo, proč je dítě už nechce, proč to chrastítko pes pokousal, chlapec pošlapal, ... (opět vznikne příběh). Vystřídají se všichni.

Kamínky, které si děti přinesou. Povídáme si, co tě na kamínku zaujalo, co ti připomíná, čím prošel. Může být kouzelný a splní ti všechna přání. Kamínky si vyměňujeme a doplňujeme svými připomínkami a určíme, co bude s kamínky dál, kde skončí atd.

- Domýšlení

Co ti připomíná skvrna na zdi, kaňka na papíře, mrak na obloze, kresba let na prkně? Jehličí, rozházené kamínky, ...

Dokreslování – dokresli jakoukoli skvrnu, čmáranici, kaňku, kuličku, vlnku, čtverec. Obrázkům dej jméno a odůvodni jej (Vlnka Střelka utekla mamince k řece).

Pojmy – vyjádři kresbou KLID, AGRESI, ÚLEVU, TANEC, ...

Postavy, které neexistují – vymysli, namaluj, dej jméno, řekni, co dělají a jak se projevují. Například: Půlnočnice, Metelice, Zářivec, Kousavec, ...

Děti mohou vymyslet a namalovat celou rodinu a přidělit úkoly. Z výstřižků novin sestroj nesmyslné výrazy – dej nadpis...

- Kresby inspirované verši

„Jiskry srší od komína, š, š, jedem do Lučina. Lučín!

Tady přece bydlí motýl s blankytnými křídly! Kdepak?

Inu v modrém zvonku na vysokém štíhlém stonku,

co se kývá sem a tam. Neslyšíte? Bam, bim, bam. Modrásek

s manželkou mají radost převelkou, veselí se, veselí, že jsme

zdrávi dojeli.“ – děti si vyberou část básně, každé namaluje tu svoji a vznikne krásné dílo.

- Tvoření příběhů z daných slov

Listonoš, mrakodrap, lano. Liška, slunce, letadlo. Vodopád, čepice, vrabec. ...

Monology – o svém životě vyprávějí určité předměty –
nůžky, krabice od bot, stará hračka, židle, stůl, ...

Monology jako hádanky – „*Jsem Hladké neznámo, nevím,
jak vypadám, protože se na sebe nemohu podívat,*“ = ZRCADLO.

Jsem Kulaté neznámo, když jsem se narodilo, bylo jsem velké,
ale teď jsem stále menší a menší,“ = KLUBÍČKO, NAFUKOVACÍ
BALÓNEK, BUBLINKA.

- Mini pohádky

Jak přišla duhová kulička ke své duze,
O deštníku, který se bál vody,
O čárce a o kolečku.

- Inspirace otázkou

„*Co je jedna plus jedna? Oslí uši, oči. Co je dvě plus dvě? Psí tlapy.
Co je půl a půl? Polobotky. Co je krtek? Vypasené dláto.
Co je havran? Kaňka na sněhu. Co je tma? Černé světlo.*“

- Hry s rýmy

Rýmy na jména: „*Petr, Petr, uplet svetr. Madlenka, Madlenka, pěkná
je jak panenka. Sousedovic Janek zakopl o špalek, nadával jako pirát,
i když je to švihák.*“

Rýmy na čísla: „*Čtyři, čtyři, čtyři. Kam ta cesta míří? Osm, osm, osm.
Nasypal jsem kosům. Devět, devět, devět. Utekl nám medvěd.
Dvacet, dvacet, dvacet. Dostal jsem pár facek.*“

- Příslloví a pořekadla

Tvoříme na ně příběhy.

„*Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá.*“

„*Tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu, až se ucho utrhne.*“

„*Komu není shůry dáno, v apatice nekoupí.*“

„*Není zlato, co se třpytí.*“

9) *Etudy a hry*

- Sněhulák

Stavíme sněhuláka (kotouly, válení, stoj). Stoj není pevný, jemně se ještě hýbeme. Přejde noc, mrzne a sněhulák srovná své tělo, cítí sílu a má radost. V poledne začne hrát sluníčko a sněhulákovi klesá hlava, uvolní se ramena, boky, kolena. Pomalu se sesouváme k zemi, je z nás malá loužička (popiš svůj pocit).

- Mraky a déšť

Děti navazují kontakty dotyky i pohledy, jdou k sobě a utvoří mrak, tedy semknutou skupinu nebo i dvě. Mrak je stále těžší a těžší a kapičky vody zatouží po svobodě. Postupně opouštějí mrak, jsou svobodné, roztaženýma rukama krouží v prostoru a nakonec padají, tají. Otázky: „*Na co jsi dopadl?*“

Na střechu, pejska, mašličku malé Helenky, na komín, ...

„*Co jsi viděl, když jsi padal?*“

Školu, listonoše, kominíka, ...

„*Jaké byly tvoje pocity?*“

Strach, lehkost, obavy, radost, ...

Děti se pak uvolní, vstanou a znovu tvoří mraky, déšť.

- Kámen

Leží na zemi schoulený do klubíčka a necítí, nevidí, neslyší.

Postupně začíná ožívat:

Sluch – vnímá zvuky, naslouchá vlevo, vpravo, je překvapený.

Cit a hmat – cítí své tělo, pak okolí, prostor, sahá na jiné kameny.

Zrak – vnímá světlo, stín, tvar svého těla, svět kolem sebe, má velkou radost, přidá zvuky.

- Sny

Jsem v beztlížném stavu, vše jde lehce, hladce. Jsem uvězněný v malé cele, v bublině, plastelině, v teplém prostředí, ve studeném, v mrazu, ... Společně popisujeme své pocity.

- Situace

Vytvoříme vždy určitou situaci a zaujmeme stanovisko.

Jednotlivě:

Jak se zachováš, když rozbiješ mamincin hrneček?

Koupil jsi dárek, nemáš peněženku.

Ztratil jsi klíč od domu.

Omylem tě zamkli ve zkušebně.

Ujel ti vlak.

Zabloudil jsi, jsi unavený, je ti zima.

Ve dvojicích:

Bratři zapomněli koupit mléko. Hádka.

Půjčíš si kopací míč, vracíš jej zničený. Co uděláš?

Stojíš ve frontě na vstupenky, jiný tě předběhne. Jak se zachováš?

Srážka s cizí osobou. Omluva.

Do třídy přišel nový žák. Jak se k němu třída zachová?

Setkání dobrých přátel, nepřátel, lhostejných osob.

Máš projít chodbou, ale leží tam velký pes.

Místo učebnice jsi z aktovky vytáhl malé kotě.

Pospícháte do kina, kamarád ztratil vstupenky.

V kolektivu:

Jedeme v tramvaji ve stoji (výhybky).

Jsmo v obrazárně, pozorujeme exponáty (typy lidí).

Stojíme u popelnice, vysypeme odpadky (charakteristika pohybu).

Fouká vítr, shodil nám klobouky, čepice.

Vyptáváme se kolemjdoucích na cestu. Nikdo neví.

- Zvukové etudy

Budeme pracovat s verši a různými zvuky! Navodíme situaci.

Je hezké počasí, ptáčekové zpívají, mraky se stahují, zablýskne se, zahřmí. Začíná jemně pršet, pak prudce, kapky bubnují. Velký vítr, jeho zvuk a praskání a rachot hromu. Následně bouřka postupně slábne, přestává pršet, je slyšet odtékající vodu, znovu se ozývají ptáci.

- Verše

„Jede forman z kopce, veze na trh hrnce. Koně se mu splašili, on za nimi v košili, že mu hrnce rozbili.“

První skupina dětí přednáší a předvádí děj a druhá skupina dětí dělá zvuky – klapání kopyt, frkání koní, práskání bičem, volání vozky, zvuky rozbitých hrnců, drncání vozu po kamenech, ržání koní, oddychování vozky a jeho zoufalý křik.

- Zvuky

Ptáci: „Leť líp, leť líp – kudy, kudy – tudy, tudy – tím líp.“

Zahřmí: „Slyšíš, slyšíš – co je, co je – co je ti ti ti – bojí, bojí – pryč, pryč –
– kam, kam – nevím, nevím – tam, tam.“

Vítr: „Fííí, bojííí, bojííí – hvízdám, fičíím, fučíím.“

Déšť: „Ťap, ťap, ťapiky, ťap – bam, bum, bumtata, bum –
– plesky, plesk, plesky, plesk.“

Hrom: „Křáp – prásk, prásk – hrmbidy, hrm – bum.“

- Akce ruky

Znázorni rukou:

vlnku, vlnu, vlnobití, ticho;
padající list v bezvětrí, ve větru, ve vichřici;
velký plamen, plamínek, uhasnutí a opět vzplanutí;
květinka jak rozkvétá, je šťastná, uvadá, je nešťastná;
klubání kuřátka z vajíčka, hladové ptáče, ...

- Zapojení těla i rukou při pohybové etudě

Fantastický stroj – děti ze svých těl utvoří stroj, který je tichý a poslušný, pracuje rád a přesně (doplníme zvuky). Vynálezce stroj předvádí na výstavě s patřičným výkladem, jak se stroj jmenuje, co vyrábí, co potřebuje atd. Stroj se začíná kazit, drmolí nesmysly, odpadávají některé části, přestává fungovat, padá. Může přijít konstruktér a stroj znovu postavit.

10) Hry, práce s papírem a úkoly

• Hry

Na rebela – při písni nebo básni jedno dítě ruší text.

Na vraha – kruh, zabíjí mrkáním, padáme jako peříčko, bomba (určí vedoucí).

Kokeš – „Kokeš, co chceš? Toho zadního. Chyť si ho za křídlo (zástup).“

Molekuly – chodíme v prostoru, na povel tvoříme dvojice, trojice, čtveřice, pětice, ...

Chodíme v rytmu – dřep, předklon, otočka – ŠTRONZO.

Baba (honěná):

Podlézavá – chycený se rozkročí, zachrání ho ten, kdo proleze rozkročeného, hraje se rychle.

Přidávaná – dvojice, trojice, ...

Ksichtka – koho plácnu, udělá ksicht a osvobodí ho hráč, který řekne: „Ty moje malá přišerko!“

Čínská – koho plácnu, musí si položit ruku na místo.

Žvanilka – po plácnutí musí nepřetržitě mluvit o čemkoli, dokud ho další hráč dotykem neosvobodí

Barvička – zachráním se tak, že se chytím předmětu dané barvy. Barvu udává ten, kdo honí.

Veverka – všichni mají za pasem šátek, provázek = ocásek a vzájemně se snaží získat co nejvíce ocásků.

Bomba – chůze nebo běh v prostoru s míčem. Ten si podáváme nebo házíme. Někdo míč pustí a řekne: „bomba.“ Ostatní musí k zemi. Poslední zvedne míč a hra se opakuje.

Radary – jedno dítě (nebo dvě děti) stojí uprostřed. Ostatní tiše procházejí kolem nich. Na koho dítě ukáže, ten řekne „píp“ a stojí. Žák se snaží stojícího najít. Hraje se se zavazanýma očima.

Psací stroj – stojí tři řady dětí, každý dostane jedno písmenko z abecedy. Vedoucí řekne velmi pomalu větu. Písmenko si sedne (nebo dřep, klek). Pak obráceně, všichni sedí a pak vstanou.

Barvy – černá a bílá. Děti stojí nebo leží, klečí, sedí zády proti sobě.

Každá řada má jinou barvu. Vedoucí vyvolá barvu, barva běží, druhá barva chytá.

Písek a moře – uděláme čáru nebo položíme na zem švihadla. Děti se postaví do řady podél švihadel. Jedna strana je písek, druhá strana je moře. Vedoucí dává povely, děti překračují. Kdo se zmýlí, jde ven ze hry.

- Práce s papírem

a) Nastříháme větší množství geometrických tvarů různé velikosti, které dáme na hromadu. Každý si vybere a sestaví: stroj, obličej, zvíře, ... Výrobku dá jméno a řekne k čemu slouží a co dělá.

b) Rozstříháme obrázek, který děti sestaví (jeden i skupina).

c) Ukáží různé sestavy. Z každé sestavy nakresli co nejvíce obrázků!

! o □□o I III □ Oo□□II

d) Uděláme velikou papírovou kouli (umačkáme). V kruhu pak posíláme jako kámen, jako peří, jakože je teplá, jakože je studená, jako ježka, jako bublinu, ...

e) Každý si přinese staré noviny (více). Sedíme na zemi a noviny jsou vějíř, šátek, květina, sněhová vločka, ... Pak s nimi zacházíme jakoby byly živé bytosti: pejsek, medvěd, zlý pes, rybka, ...

Děti vymýšlí, co dále mohou novinami vytvořit.

f) Patníky – noviny rozložíme na podlahu. Chodíme, řeknu patník, postavím se na noviny.

- Úkoly

Létající koberec – jsme v kruhu, letíme, vidíme, cítíme. Každý přidá jednu větu.

Přemýšlej a doplň!

a) Mám rád lidi, kteří...

b) Nemám rád lidi, kteří...

c) Spolužák si o mě myslí...

d) Potěší mě, když o mě někdo řekne...

e) Nejvíce se bojím...

f) Jsem smutný, když...

Vyhubuj – někomu zpěvem (melodie lidové písně).

Argumenty – přesvědčování (ve dvou, ve skupinách):

„Nepřišel jsi včas.“ – „Přišel, ale ty jsi tam nebyl...“

Pojmenuj – ráno = ranice, poledne = papánice, polednice,
večer = malopapánice, měsícnice, noc = spalnice.

Vymysli – dnům v týdnu nové názvy:

P = začátečník, Ú = druhník, St = středník, Čt = čtvrtník,

Pá = únavník, So = pracovník, potník, N = lenošník.

Zákazy a příkazy – nakreslíme, doložíme textem:

a) Vstup pouze po čtyřech!

b) Zákaz vstupu do školy!

c) Udržuj v pořádku cestičku před svým hrobem!

Vyjáďři barvami učební předměty – doplň otázkou!

Nakresli strašidlo – dobré nebo zlé a pojmenuj ho, řekni co umí,
zda pomáhá nebo škodí (třeba i příběh).

Proved' – *„Stojí, stojí strom, praštil do něj hrom.“*

Zahrej – *„Vosy, vosy, vosy, sršáni vyletěli na mne ze skály,
ze skály, ze skáličky, když jsem šel od Aničky.“*

Řekni – kdo může být odvážný, nasmělý, veselý, smutný, známý,
lehkovážný, pyšný atd.

Smetanovy opery – pamatuj:

*„Za časů Braniborů v Čechách řekla Libuše Dvěma vdovám
Tajemství, že Prodaná nevěsta dala za Čertovou stěnou
Daliborovi Hubičku.“*

11) Práce se švihadly

- Přeskoky

Vpřed, vzad, zvony vlevo, vpravo – školka (sestava).

Ve dvojicích – první dítě sedí, švihadlo drží uprostřed – druhé dítě
drží kolíčky a střídavě ho natahují (i v leže na zádech).

- Dva proti sobě
Sed roznožmo – předklony a záklony, dřep a vztyk, páka a pumpa ↑↓.
- Motivace
Výstava obrazů – rozdáme švihadla, děti tvoří ze švihadel obrazy (samostatně, dvojice). Každé o svém obrazu řekne pár slov (výchovní moment, jak se chováme v kulturních objektech).
- Kolotoč
Několik švihadel – vedou středem. Děti uchopí kolíčky, chůze, běh, jsme na pouti, stánky, hra.
- Kočár s koňským spřežením
Vezeme královskou rodinu – klidný běh, koně se splaší, zvuky, zmatek. Kočár se rozpadne (dvojice i skupinky).
- Domek
Postavíme dům (zapojíme celé tělo). Koukáme oknem, otvíráme a zavíráme okna, dveře. Přijímáme návštěvu. Může přijít bouře, zvuky.
- Švihadlo jako rekvizita
Dva žáci jako zrcadlo – mikrofon, hřeben, kornout se zmrzlinou, pálka, korále, náušnice, šála, kartáček, opasek, ...
- Chůze mezi švihadly
Překážky, les, staveniště, kameny v řece. Švihadlo vezmu, vyhodím, chytám nebo nechám dopadnout. Co utvořilo švihadlo po dopadu? Co to může být? Zapojíme fantazii.

12) *Nafukovací balonky a míče*

Dítě si přinese a samostatně nafoukne balonek.

- Koulení balonku

Ve stoje – dlaní, paží, loktem, zadečkem, nártem, vnitřní a vnější hranou nohy. Totéž v sedu, na břiše, zádech. Také ve dvojicích, skupině, s jedním balonkem, dvěma a třemi.

- Motivace

Leh na zádech, balonek na obličej. Co vidíš?

„Čí jsi, míči?“ – „Nejsem ničí.“ Jsem Jany, patřím Petrovi, ...

„Byl jeden míč, v tom míči klíč.“ – zapojíme fantazii – Co s míčem?

Co s klíčem?

„Padá, padá sněhové pápěří.“ – chodíme a vyhazujeme balonek do vzduchu.

- Fantazie

Míčky rozhodíme na zem. Čím mohou být? Stádo ovcí, děti na výletě, Mléčná dráha, obloha, ... Každý si vybere jeden balonek a vysvětlí, proč si vybral právě tenhle.

- Jako rekvizita

Miminko, štěňátko, zatoulané štěně, přiletěl z cizí planety (hovoří s námi cizí řečí), bojí se, chce utéct (doplňme zvuky). Totéž se může hrát s polštářky (létající koberec, želva, ...) nebo s čepicemi, klobouky, kulichy.

- Míče

Utvoříme kruh a podáváme míč vlevo, vpravo, pak přidáme druhý míč, třetí a opět si je podáváme.

Totéž, ale bez míče, ten se stal imaginární rekvizitou.

Děti stojí v řadě proti sobě a každé má svůj míč:

- a) házíme si navzájem – chytáme,
- b) udeřím o zem – chytím,
- c) vyhodím – otočka – chytím.

Hrajeme fotbal bez míče. Utvoříme sestavu s míči, doplníme zpěvem a hudbou. Můžeme použít také obruče, kužely, to podle talentu dětí.

13) *Barevné šátečky a pruhy látek*

Děti si vyberou šáteček a vysvětlí, proč si vybraly právě tento, co jim připomíná, čím by mohl být (opět pracuje fantazie a poté pohyb s šátečky).

- Chůze v prostoru

Šátečky vyhazujeme a chytáme na verše: „*Padá, padá sněhové pápěři.*“ Měníme rytmus a pohyb.

- Práce v kruhu

Chůze – pak směrem do středu – hry:

Vodotrysk – prudce vyhodíme, pomalu se vracíme do dřepu.

Bažiny – šátky na hromadě, děti klečí, hlavy skloněné, (podle říkanky) zvedají opatrně, postupně šátečky, vstávají, rozbíhají se do prostoru, jsou víly nebo divoženky, bludičky. Pak se postupně vracejí. „*Z bílých sítin u bažiny vylézají divné stíny,*“ třikrát až čtyřikrát zpět: „*Z bílých sítin u bažiny vracejí se...*“

Lístí – „*Padá, padá pán, mokrým deštěm hnán. Nejdřív chvíli cestou běží, potom chvíli v blátě leží, pak je zašlapán.*“ – dramaturizujeme, zapojíme celé tělo, zvedáme se, padáme, zvedáme, běžíme a zase padáme – ŠTRONZO!

Sad – děti stojí v prostoru, dělají stromy. Další skupinka dětí chodí mezi nimi, berou jim šátečky. Opět zapojíme fantazii – jablka,

hrušky, kočička se bála slézt ze stromu... doplníme verši o podzimu.

Trpaslíček – první skupina dětí rozžihá lampičky (červené šátečky) v prostoru. Druhá skupina je zhasíná (i sólově).

„Trpaslíček maličký rozžal v trávě lampičky. Druhý se na něj koukal a všechny mu je rozfoukal,“ první skupina se raduje a druhá skupina pláče.

Hastrman – utvoříme kruh pomocí švihadel (židlí). Doprostřed dáme šátečky nebo pruhy látek, které hlídá jedno dítě tedy hastrman. Ostatní děti chodí okolo a snaží se ulovit šáteček, který představuje rybku nebo dušičku. Hastrman rybky brání, koho se dotkne, ten znehybní – ŠTRONZO – tím se vytvoří rákosí a lovení se znesnadní. Vyhrává ten, kdo uloví nejvíc dušiček.

Po celou dobu hry opakujeme: *„Hastrmane, tatrmane, dej nám kůži na buben. Budeme ti bubnovati, až vyležeš z vody ven.“*

- Šáteček jako rekvizita

Pohybujeme s ním tak, aby vyjádřil lákání, prosbu, loučení, zvědavost, agresi, lenost, čilost, zbabělost, ... Nakonec se oblékáme a strojíme pomocí šátečků nebo pruhů látek. Jsme tanečnice, kuchař, lupič, pirát, číšník, uklízečka, toreador, strašák, šasek, vezír. Také se podle toho chováme – předvedeme!

- Pohybová etuda s šátečky i látkami na verše
Hrajeme i s paraplíčky, když jsou k mání.

Dva větry (J. Tuwin)

Jeden vítr – v poli vál,
druhý vítr – v sadě hrál:
potichounku, polehounku
listí laskal, pozapraskal
umdléval...

Jeden vítr – pudivítr!
Kotrmelec, na zem spad,
skočil, zavál, zaplachtil,
jako šroub se vymrštil,
převrátil se a pak spad
na šumící snivý sad,
kde tichounce a lehounce
listí laskal, pozapraskal
jako brat.

Sfouknul z višně květ jak sníh
na celý sad vyprskl smích,
za chvíli se spřátelili
a teď spolu v poli šílí,
oba honí ptáky, stíny,
roztáčí tryskem mlýny,
hloupá křídla balamutí,
nazpátek je točit nutí,
nadechuje ze všech sil,
darebáci, spral je ďas...
Na sadě je ticho zas.

14) Společenské hry

- Nesrozumitelná přísloví

Každý dostane jedno slovo z přísloví, to je první družstvo. Žáci z druhého družstva ukazují na své kamarády v prvním družstvu a hádají, o jaké přísloví jde. Pak výměna a hra se opakuje.

- Na Kokeše

První dítě: „Kokeš. Co chceš?“

Druhé dítě: „Toho zadního. Chyt' si ho za křídlo.“

Hrajeme v zákrytu, kdy první dítě se ptá druhého. První dítě pak běží za posledním a snaží se ho chytit dřív, než se poslední dítě stačí zařadit dopředu.

- Moje ruka – tvoje ruka

Hrajeme v kruhu, dáme ruce před sebe. Na říkanku v rytmu zvedáme postupně ruce. Až říkanka skončí, ruka nehraje. Pokusíme se o totéž, ale ruce překřížíme s rukama sousedů.

- Křížem – rovně

Zkouška postřehu a důvtipu. Hrajeme v kruhu, dáme ruce před sebe. Vedoucí vezme tužku, předá prvním v kruhu a řekne: „Křížem!“ První předá tužku dalšímu a řekne: „Křížem!“ To je ale chyba, vedoucí ji opraví. Nejde totiž o držení tužky, ale o to, kdo má nohy křížem nebo rovně.

- Škatule, hýbejte se

„Škatule, hýbejte se, perníkáři, stěhujte se!“

Hra se hraje v kruhu. Jedno dítě je uprostřed, ostatní stojí v kruhu (obruč). Říkanka skončí a všichni si musí vyměnit místo.

- Pírka ptáka Ohniváka

Hra je určena pro nejmladší děti. Dítě ozdobíme spoustou barevných šátečků nebo proužky papírů, zavážeme mu oči a ostatní se snaží vzít co nejvíce šátečků (vždy jen jeden). Dítě svá pírka chrání.

- Na kukačku
Hra je určena pro starší děti. Dvě děti, které představují kukačky, stojí v kruhu se zavázanýma očima, v ruce drží utěrky (kusy látky). Snaží se uštvědit kamarádovi co nejvíce ran. První volá: „*Kukačko, zakukej!*“ Druhé dítě zakuká a rychle ustoupí...
- Kimova hra
Každý hraje sám za sebe. Na stůl položíme různé předměty, které děti pozorují. Pak předměty přikryjeme a děti píší, co si zapamatovaly.
- Hry se slovy
Napíšeme nesmyslná slova a děti z nich tvoří správná.
STAVENÍ = VENÍSTA, MALÍŘ = ŘALÍM.
Napiš kratičký příběh na písmenko „h.“ Hloupý Honza huboval Hanku hrůzostrašným hlasem: „*Hanko, Hanko, holka hubatá.*“
- Boj o čepice
Dva soupeři obíhají kolem sebe a snaží se vzít jeden druhému čepici. Kdo nemá čepici, odchází, mohou hrát všichni.
- Předávaná
Sedíme v kruhu, říkáme říkanku a předmět podle rytmu říkanky (zvuku bubnu) podáváme sousedovi. Říkanke skončí a komu zůstal předmět v ruce, ten vypadává ze hry.
- Na komáry
Dítě je uprostřed kruhu, má zavázané oči a v ruce noviny. Ostatní bzučí jako komáři, snaží se ho dotknout. Koho se dotkne novinami, jde z kola ven.
- Na upíra
Sedíme v kruhu, jeden je upír a ze středu s pohledem upřeným na svou „oběť“ jde pomalu k němu. Napadený očima prosí o pomoc někoho v kruhu a ten nahlas vykřikne jeho jméno dřív, než je napadený chycen za krk.

- Záchrana na voru

Všichni se musí vejít na vytýčený prostor (žíněnka, obrácený stůl, ubrus na zemi ...) a vydržet na něm nejméně jednu minutu bez doteku země (spolupráce a pomoc padajícímu). Vor se nesmí potopit. Zkoušíme tak dlouho, až to zvládneme.

- Noční džungle

Ze svých těl postavíme džungli (v prostoru), dobře se kolem sebe rozhlédneme. Část prostoru oddělíme lanem, pak zavřeme oči a co nejrychleji se pokusíme dostat za lano. Tam se usadíme, otevřeme oči a vydechneme.

7. část

Ukázková lekce

První lekce – Úvod a seznámení:

1) Přivítám děti a představím se, řeknu jim, kdo jsem, co budeme dělat...

2) Pracují děti, představují se:

„Jmenuji se..., Jsem..., Říkají mi...“ – všichni.

„Já, Ema s mašlí, volám Honzu v modrém tričku...“ – všichni.

„Já, Pavel, který mám rád kopanou, volám Evu, která ráda čte...“ –

– všichni.

3) Dýchání (nádech na 2 doby, výdech na 4 doby)

Foukáme na pampelišku – prstík před ústa – výdech.

„Jeden kocour, dva kocouři a ten třetí oči mhouří!“ – první nádech.

„A ten čtvrtý hledá skrýš, kdo se bojí, bude myš!“ – druhý nádech.

Pozor! – výdech má být pozvolný, klidný, procvičíme ho několikrát.

Úkol – celá báseň na jeden nádech (pomalu a ne všichni najednou).

4) Rozpočítadlo v kruhu

Nejdříve to, které děti znají.

Pak nové: *„Ententyky, dva špalíky, čert vyletěl z električky...“*

Ukáží na sebe, pak vpravo, vlevo a nakonec oběma směry.

5) Rytmus (sedíme)

Udávám rytmus bubínkem. Děti opakují a tleskají. Každé dítě udá rytmus, který ostatní opakují (na předměty, na tělo).

6) Chůze v prostoru – všemi směry – ŠTRONZO! RYTMUS!

Chůze v upažení, ve dvojicích, s udáváním povelů, poskoky po levé, pravé noze, v podřepu.

Užijeme verše: *„Moje teta, tvoje teta byly obě tetky, hádaly se, popraly se, byly samé pletky.“*

7) Zvuky jedoucího vlaku

Cvičíme ve dvojicích proti sobě (tlesk, tlesk, ššš, ššš).

Pomalu: *„Už to vezu, už to vezu...“*

Rychleji: „*Spěšně, spěšně, vozím třešně.*“

Nejrychleji: „*To to fičí, toto fičí.*“ – Procvičení celého těla!

Vydýchání – uklidnění. Báseň Kutálí se ze dvora...

8) Uvolnění – hra

Každé dítě si vymyslí a zapamatuje jedno město.

Začnu větu: „*Jede, jede vlak, zastavil v Praze.*“

Pokračuje první dítě: „*V Praze nestaví, staví v Brně.*“

Další dítě: „*V Brně nestaví, staví v Pardubicích.*“

... (nejprve pomalu, pak rychleji a rychleji).

9) Úkol: a) Procvičovat správné dýchání (jeden kocour, dva kocouři ...).

b) Přinést jeden nafukovací balónek a provázek nebo gumičku.

10) Zhodnotíme dnešní práci a dětem poděkujeme.

8. část

*Cvičné texty semináře Jany Vobrubové,
říkadla, básně a písně pro děti*

Ene, bene, Emane,
kdo tu babu dostane?
Ten to není, ten to je,
ten už s námi nehraje.

En ten tyky
dva špendlíky
vyletěly z Ameriky
en ten ven.

Enyky benyky
klíky vrátka,
cucají se cukrlátka.
Enyky benyky
za vrátka,
lízají se lízátka.
Lízy, lízy, líz,
za vrátka hned zmiz!

Zima, zima,
samá zima,
až to bude lepší,
uděláme hepčí
a kdo nemá kapesník,
ten udělá jenom pšík.

Kovář koval
kulhavou kobylu,
kulhavá kobyla
kopla kováře
kopytem.
Kopnutý kovář křel:
„Kakraholte, kulhavá kobylo!“

Vyskočil vyskočil,
Vyskočilku přeskočil,
Vyskočilka vyskočila,
Vyskočila přeskočila.

Dali hadrníci jitrnici
na řemenici,
měli hadrníci jitrnici
na řemenici,
snědli hadrníci jitrnici
na řemenici.
Ham, ham, ham,
hladu mám!

Skákala bába
reksum kandr
cínka bzínka
přes rybník,
skákal za ní
reksum kandr
cínka bzínka
kominík.
Bába se ho
reksum kandr
cínka bzínka
ulekla
a skočila
reksum kandr
cínka bzínka
do pekla!

Uvázali krávu
utrtrtr utrtrtr,
uvázali krávu
u trdla,
ona se jim v noci
utrtrtr utrtrtr,
ona se jim v noci
utrhlá,
a to bylo právě
ubrbrbr ubrbrbr,
a to bylo právě
u Brna.

Děvčata, děvčata,
vyžeňte ta telata!
A vy, staré báby,
vyžeňte ty krávy
na trávu zelenou,
na rosu studenou,
tradá, tradá!

Vzal vrabeček na taneček
sýkorku,
tancovali spolu polku
na dvorku.
Vrabc samé skoky,
sýkorka jen kroky.
On nahoru, ona dolů,
hupy cupy
u chalupy
na dvorku.

Kutálí se ze dvora
tááááhle velká brambora,
neviděla,
neslyšela.
Padla na ní závora.
Kam koukáš, ty bramboro?
Na tebe ty závoro.
Kdyby tudy přešel vlak,
byl by z tebe bramborák.

Ťap, ťap, ťap.
Na tlapách mám drápy
a v košíčku jednu blechu.
Ťap, ťap, ťapušky,
šly kočičky na hrušky,
roztrhaly punčošky,
pověsily na vrata,
ať to máma zalátá,
pověsily na bidlo,
mámo, mámo, zašij to!

Padá, padá sněhové pápěři,
padá, padá, nikdo mu nevěří,
že padá z nebe,
za to nás zebe.
Zebe uši, zebe nosy,
zebe opice i pštrosoy.
V zoologické zahradě
zebe zebru na bradě.
Zebe kluky, zebe holky,
zebe mrnata ze školký.
Zebe prostě každého,
velkého i malého
Zebe nohy, zebe ruce.
Zebe tygři krasavice.
V zoologické zahradě
zebe zebru na bradě.

Šmidlí, fidlí, deset židlí,
šetřilo si na boty,
když je měly, ještě chtěly
kostkované kalhoty.

Haji, haji, jede pán
z Usínání do Hajan.
Helí, belí, jede paní
ze Zívání do Spinkání.

Patatý, patatá,
jedna straka strakatá
a jedna liška zubatá
a jedna husa křídlatá
a jedna holka copatá
a dvě mžouravá kořata
dívala se na vrata,
proč jsou pořád rezatá.
Patatá, patatý,
Kryštůfek stál za vraty,
Měl kabát až na paty.

Černá kočka Mína
jela z Bohumína,
jela expres rychlíkem
v lodním koši velikém.
Jela, jela do Kolína,
šlapat pěšky byla líná.
Kdo by se jí divil taky.
Nač by potom byly vlaky?
Nač by byli ve stanici
železniční úředníci?
U stanice slunečnice?
Nač by byla železnice?
A tak jela kočka Mína
z Bohumína do Kolína,
Neměla prý vůbec strach,
psali o tom v novinách.

Byl jeden míč,
v tom míči klíč,
v tom klíči dírka,
v té dírce sirka,
v té sirce plamen,
skočil do kamen.

Já mám jabloňku,
já na ni vlezu.
Jen jednou zatřesu,
hned zase slezu.
Jsou na ní jablíčka
pěkně červený,
já si jich natrhám
pro potěšení.

Dešťové kapičky
dostaly nožičky,
ťap, ťap, ťap!
Tropily neplechu,
dupaly po plechu.
Ťap, ťap, ťap!
Kocour spal v okapu,
spadly mu na tlapu,
ťap, ťap, ťap!
Ach jej, ten nařikal,
ťapy, ťapy, ťap!
(Kainar)

Vsadili se srnci, co má hajná v hrnci,
jestli hajný bude rád, až se vrátí z Chocerad.
Povídali srnky, že to budou trnky,
povídala srncata, že to budou rajčata.
Povídala liška, že to bude kyška,
povídali kolouši, ať to někdo vyzkouší.
Chtěli se ptát hajné, zda to není tajné,
řekli jim to dřevaři, hajná dneska nevaří.

Čtvrtek, čtvrtek, probudil se krtek.
Pátek, pátek, uvázal si šátek.
Sobota, sobota, ohlížel se po botách.
Neděle, neděle, nechtěl vylézt z postele.
Pondělí, pondělí, slíbil, že se osmělí.
Úterý, úterý, chtěl ponožky patery.
Středa, středa, šesté hledá.
Čtvrtek, čtvrtek, líný krtek.

Tambor s nosem jako brambor

potkal jednou tambora
s nosem jako brambora.

Řekl tomu tamboru:

„Máš nos jako bramboru!“

Do druhého tambora
s nosem jako brambora
vjel vztek – pravil:

„Tamboře, podobáš se
bramboře!“

Pak prvnímu tamborovi,
co měl nos jak bramborový,
do nosu dal bramborem,
a je konec s tamborem!

(Kutík)

Heleme se, heleme se,

někdo v lese dříví nese,

pink, pink!

Co tu civí, co se díví
holub sivý honosivý,
pink, pink!

Inu, vidí v lese lidi,
vidí lidi, tak se klidí,
pink, pink!

Myslívček zná tvůj smrček,
vyšle broček na tvůj křček.

Pink, pink!

Ulet' mu, pink!

(Hilšar)

Dej vidličky do poličky,
vedle lžičky, vedle lžičky,
správně, správně!

Všechny klíčky na količky
a firnečky pod pokličky
správně, správně!

To jsme si to uklidili,
to jsme si to uklidili,
vid', vid', vid'!

(Hilšar)

Pampijón

Žlutý slon, žlutý slon,
jmenoval se Pampijón.
Procházel se po nábřeží,
pil vodu i s modrou věží,
žlutý slon, žlutý slon,
jmenoval se Pampijón.
Vypil řeku i s tou věží
a teď na nábřeží leží.

Ticho, ticho, ticho,
moc ho bolí břicho.

Slone, slone, Pampijóne,
jen si klidně lež,
ta tvá bolest břicha,
to tě jenom píchá
tam ta modrá věž.

(J. V. Svoboda)

Budík

Já mám doma budíka,
tik-tak, tik-tak,
ale on mi netiká,
tik-tak, tik-tak.

Jenom když se natočí,
v břišku mu to poskočí.
Tik-tak, tik-tak, tik-tak,
tik-tak.

A já vím co provedu,
tik-tak, tik-tak,
zanesu ho k sousedu,
tik-tak, tik-tak.

Hledte, já mám budíka,
tik-tak, tik-tak,
ale on mi netiká,
tik-tak, tik-tak.
Soused pero natočil,
tik-tak, tik-tak,
budík si hned poskočil,
tik-tak, tik-tak.

Čísła
 Jednička,
 byla jednou jedna bednička.
 Dvojka,
 nebyla to bednička, byla to sojka.
 Tři,
 to sem nepatří.
 Čtyřka,
 před sojkou se otevřela dvířka.
 Pětka,
 není to sojka je to Běťka.
 Šest,
 práci čest!
 Sedm,
 Běťka vyšla před dům.
 Osm,
 nasypat k osům.
 Devět,
 přišel k ní medvěd.
 Desítká,
 vážná svatební nabídka.
 Padesát,
 nech se Běťko učesat.
 Stovka,
 našla se švábi krovka.
 Při sto jedniče
 bylo zase všecko v bedniče.
 (Vítězslav Nezval)

Lízátko
 Lízal jeden lilipután
 fialové lízátko,
 měl pak v puse
 v jednom kuse
 sladko nesladko.
 To lízátko bylo velké,
 lilipután maličký.
 Ještě menší byly jeho
 mrňavoučké ručičky
 Neuzdvihly lízátko, ach,
 ani na krátko.

Lízátko ho mělo v hrsti,
 ne on lízátko.
 Tvrdohlavý lilipután
 tlačí jazyk k lízátku,
 od třech hodin od soboty
 líže do třech do pátku.
 To je ale strašný skandál!
 Copak je to párátko?
 Lilipután lililíže
 lilalililízátko.
 Co to má ten chudák v hlavě,
 nikdo slovy nevypraví.
 Lilililililililíže
 celý lilafialový.
 Celý lila, lili, lili,
 celý lila, lilili,
 pomozte mu:
 „Lili, lili,
 lila, lili, lilili,
 a tak dále,
 a tak dále,
 než se někdo nezmyslí.“
 (Miroslav Válek)

Listopad
 Listopade, listopade,
 už ti mlha světlo kradě,
 poslední list plachtí k zemi.
 Mráz přijíždí se saněmi,
 já však chodím raději
 k škole vonnou alejí.
 Kolikrát se vyspím ještě,
 nežli slétnou teplé deště,
 zabudnují pro potěchu
 paličkami kapek v mechu,
 nežli vzbudím fialku
 na proutěnou pišťalku?
 (Zdeněk Kriebel)

Vybírává tuň

Na návsi je temná tuň,
slunce do ní svítí,
bílý kůň a černý kůň
chodili z ní píti.
Černý kůň však, jedenkrát
marně přišel za ní.
Nechtěla mu vody dát,
že je umazaný.
Zaslechl to na kopcích
vítr z Hrubé skály.
Začal sypat z mraků sních,
koně zapadali.
Černý kůň teď bílý je,
tuň se na něj směje.
On prý se však napije
raděj ze závěje.
(Karel Šikŕanc)

Ukolébavka

Na nebi jsou světýlka,
už tě čeká postýlka.
Na nebi je půlměsíček,
v kapse má stříbrný klíček.
Zamyky, zamyky očička,
spánek sedá na víčka.
Řekni Rudó:
„Ryba, rak, rohlík, hrnec, trnec, prak.“
Až to řekneš desetkrát,
bude tě mít ráček rád.
Křičí křeček na křečka,
řekni třikrát vařečka,
Nepřelom si jazýček,
převezli by ze Říček
trakař pepře s hřebíčkem,
abys hýbal jazýčkem.
Strom je pták, který zakořenil v zemi,
obrostl listím – šumí haluzemi.
V noci, když vítr nemá stání,
zdá se všem stromům o létání.
(Alexandr Blok)

Slavík opozdilec

Pláče paní Slavíková v hnízdě na akátě,
že pan Slavík na večeri měl být o deváté.
Dodržuje přece vždycky čas ten stanovený
– a teď už je po desáté – Slavík doma není!
Všechno stydne: polívčička z broučeků v noční trávě,
šest komárů nadívaných v jasmínové štávě,
motýl z rozně s hustou rosou na divoké metle,
jak moučník větrový dort na měsíčním světle.
Že by se mu něco stalo? Přepadli ho v stínu?
Snad mu pířka oškubali? Hlásek ukradli mu?
Ze závisti! To ten skřivan není toho dalek!
Pířka – hloupost, narostou mu. Hlas, toť kapitálek!
Najednou je tu pan Slavík, hvízdá si a skáče...
„Kde jsi lital? Kde ses coural?“ uvítá ho s pláčem.
A pan Slavík sladce cvrkne: „Odpust' mi hřích těžký,
byl takový krásný večer, šel jsem radši pěšky.“
(Julian Tuwim)

„Kde jsi – í í í?“

Překřičet nedovedu tu devaterou křu z ledu,
volá svět pod mrazivou bání.
A slunce není k dovolání.
Nechalo nám tu místo sebe pomeranč.
Temně oranžový za ledovým výkladem nebe.
Je sám a asi ho tam zebe.

Z bílých sítin u bažiny vylézají divné stíny.
K bílým sítím u bažiny vracejí se divné stíny.